

ALEKSANDR MAKEDONSKIYNING HARBIY YURISHLARI

Ko'palova Go'zal Rashid qizi

Urganch davlat universiteti

Ijtimoiy iqtisodiy yo'nalish

Tarix (mintaqalar va yo'nalishlar bo'yicha)

1-bosqich talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10552085>

Annotatsiya. Ushbu maqolada o'z davrininng yuksak harbiy salohiyatiga ega bo'lgan sarkarda Aleksandr Makedonskiyning harbiy yurishlari bosib olingan hududlari haqida so'z boradi. Qolaversa, Aleksandr harbiy yurishlari miloddan avvalgi 336 yildan 323 yilgacha bo'lgan bir qator istilolar va janglar bo'lib, ular qadimgi dunyoga katta ta'sir ko'rsatganligi izohlab o'tilgan.

Kalit so'zlar: Aleksandr Makedonskiy, Filip II, otliqlar, jangovar fillar, Ellinizm, Gellespont, satraplar, Gordian tuguni.

MILITARY CAMPAIGNS OF ALEXANDER OF MACEDON

Abstract. This article talks about the territories occupied by the military campaigns of Alexander the Great, who had a high military potential of his time. In addition, Alexander's military campaigns, a series of conquests and battles from 336 to 323 BC, have been described as having a major impact on the ancient world.

Key words: Alexander the Great, Philip II, cavalry, war elephants, Hellenism, Hellespont, satraps, Gordian knot.

ВОЕННЫЕ ПОХОДЫ АЛЕКСАНДРА МАКЕДОНСКОГО

Аннотация. В данной статье говорится о территориях, оккупированных военными походами Александра Македонского, обладавшего высоким военным потенциалом своего времени. Кроме того, военные кампании Александра, серия завоеваний и сражений с 336 по 323 годы до нашей эры, были описаны как оказавшие большое влияние на древний мир.

Ключевые слова: Александр Македонский, Филипп II, конница, боевые слоны, эллинизм, Геллеспонт, сатрапы, гордиев узел.

Aleksandr miloddan avvalgi 356 yilda tug'ilgan. O'sha paytda Makedoniya poytaxti - Pella bo'lgan. U Makedoniya qiroli Filipp II va Epirus malikasi Olimpianing o'g'li edi. Filipp o'n uch yoshli Aleksandrni Mejaga yubordi, u yerda miloddan avvalgi 342-340 yillarda yunon faylasufi Aristoteldan ta'lim oldi. U ritorika, adabiyot, geografiya va harbiy fanlar bo'yicha bilimlarga ega bo'ldi. Bu uning ilm-fan, tibbiyot va falsafaga muhabbatini kuchaytirdi. Tez orada u 18 yoshida Xeroneya jangida g'alaba qozonishga otasiga yordam berib, harbiy jasorat ko'rsatdi. U 336 yilda o'ldirilgan otasining o'rnini egalladi va zudlik bilan Fesaliya va Frakiyani egalladi, u Fivani shafqatsizlarcha vayron qildi. 334 yilda u Forsga o'tib, Granikus daryosida fors qo'shinini mag'lub etdi. Aytishlaricha, u Frigiya Gordian tugunini kesib tashlagan (333), bu esai, afsonaga ko'ra, u butun Osiyoni boshqarishi kerak edi. 333 yilda Issus jangida u boshqa qo'shinni ya'ni podshoh

bo'lmaganni mag'lub etdi. Buning natijasida Fors shohi Doro III boshchiligidagi qo'shin qochishga muvaffaq bo'ldi¹.

Keyin u Suriya va Finikiyani egallab, Fors flotini uning portlaridan yo'q qilib tashladi. 332 yilda u Tirni yetti oylik qamal natijasida egallaadi, buni esa o'zining eng katta harbiy yutug'i deb hisobladi va keyin Misrni egalladi. U yerda u fir'avnlarining qo'sh tojini qo'lga kiritdi, Iskandariyaga asos soldi va ilohiylikka bo'lgan da'vosining asosi bo'lgan Omon xudosining ibodatxonasini ziyorat qildi. Sharqiy O'rta yer dengizi qirg'oqlarini nazorat qilib, 331 yilda u Gaugameladagi hal qiluvchi jangda Doroni mag'lub etdi, ammo Doro yana qochishga muvaffaq bo'ldi. Keyin u Bobil viloyatini egalladi. U 330 yilda Forsning Persepolis shahridagi Kserksning saroyini yoqib yubordi. U sharqqa qarab yurishni davom etdi, o'z odamlari o'rtasidagi fitnalarni yo'q qildi va Oks va Yaksart daryolari bo'ylab nazoratni o'z qo'lga oldi va hududni ushlab turish uchun bu yerda shahar qurdirdi, shaharni Iskandariya deb nom berdi. Aleksandr Makedonskiy hozirgi Tojikistonni zabt etib, u Baqtriya malikasi Roksanaga uylandi va fors absolyutizmini qabul qildi².

M.a. 327 yilda Makedoniya armiyasi Hindistonga yo'l oldi. Mashaqqatli safar va O'rta Osiyo qabilalarining ko'rsatgan qattiq qarshiliklari armiyaning ahvolini og'irlashtirib yuborgan edi. Unda Spitamen boshchiligida O'rta Osiyoliklar Palitomet daryosi buyida Aleksandr qo'shinini kichik bir bo'limini pistrmaga tushurib yakson qilgan edi. Natijada armiyaning ichida oppozitsiya guruhi shakllanib, u Iskandarning bosqinchilik rejalariga qarshilik ko'rsata boshladi. Bu armiyaga yomon ta'sir ko'rsatdi va intizomga putur etkazdi. Shunga qaramay Hindistonga qilingan yurishning birinchi davri Makedoniya armiyasiga oz bo'lsada muvaffaqiyat keltirdi. Birinchi navbatda bu hol Hindiston podsholari Taksil va Porning o'zaro dushmanliklari bilan bog'liq bo'ldi. Makedoniya armiyasi Qobuldan hind daryosiga ikkita kolonnada harakatlandi. Baqtriyadan chiqqandan keyin 16 sutka o'tgach Makedoniya armiyasi hind daryosining o'ng qirg'og'ida jamlandi. Iskandarga ittifoqchi bo'lib olgan Taksilning ko'magida Makedoniya armiyasi hind daryosidan o'tdi, uning safiga 5 ming Hindistonlik jangchi qo'shildi. Hindiston podshosi Por qarshilik ko'rsatishga hozirlik ko'ra boshladi. U Gidasp daryosi bo'yiga qudratli armiyani, 30 ming atrofida piyodalarni, 3–4 ming chavandozni, 300 ta jangovar arava va 200 ta fillarni to'pladi. Makedoniya armiyasi o'zining ittifoqchilari bilan birga 30 ming kishiga ega bo'lib, ulardan 6 ming og'ir piyodalarni va 5 ming otliqlarni tashkil etdi. Jang natijasida, Hind daryosi bo'ylab kemalarda to'qqiz oy suzib, uning quyilish joyiga kelgan va safi ozayib ketgan Iskandar armiyasi ikki qismga bo'lindi: birinchisi dengizdan Dajlaning quyilish joyi tomon suzib ketdi, ikkinchisini esa Iskandarning o'zi Gedroziya (Janubiy Pokistonning hududi) cho'li orqali boshlab ketdi, bu yerlarda armiyaning bir qismi qirilib ketdi. M.a. 325 yilda, Makedoniya armiyasining qolganqutganlari, bosib olingan hududlarning poytaxti hisoblangan Vavilonga qaytib keldi³.

Xulosa qilib aytganda, Aleksandr tarixdagi eng taniqli harbiy rahbarlardan biri edi. U o'n bir yillik hukmronligi davrida Kichik Osiyo, Misr, Fors va boshqa mamlakatlarni zabt etib, qudratli imperiya yaratdi. U Hindistonga yetib bordi, ammo u yerdan qaytishga majbur bo'ldi. Chunki , uning armiyasi katta muammolarga duch keldi. Buyuk Aleksandr hukmronligi davrida Yunoniston

¹ Rajabov. R. Qadimgi dunyo tarixi.-T.: "Fan va texnologiya", 2009. 78-b.

² Крушкол. Ю. С. Кадимги дунё тарихи. –Т.: "Укитувчи", 1975. 24-б.

³ S.Mamajonov. Harbiy tarix, darslik. Toshkent 2021. 56-b.

va Sharq madaniy merosining birlashishi keyingi 300 yil davomida dunyoqarashni shakllantirgan "ellinizm davri" ni shakllantirdi. Aleksandr Makedonskiy Bobilda 33 yoshida vafot etdi. Aleksandr III Makedoniya imperatori edi va o'n bir yil ichida ulkan hududni bosib oldi. Bu bugungi me'yorlar bo'yicha taxminan quyidagi zamonaviy mamlakatlarga to'g'ri keladi: Gretsiya, Turkiya, Suriya, Livan, Isroil, Iordaniya, Misr, Iroq, Eron, Afg'oniston va Pokiston. U tarixdagi eng taniqli sarkardalar va davlat arboblardan biri edi. Vafotidan keyin unga "Buyuk" taxallusi berilgan. Buyuk Aleksandr strategik mahorat va mutlaq kuch uchun o'zgarmas iroda bilan ajralib turadigan buyuk tarixiy shaxs edi. Mahoratli qo'mondon o'z hayotini fathga bag'ishladi, askarlariga jasorat va g'ayrat namunasini taqdim etdi. U izdoshlari va muxoliflariga nisbatan shafqatsiz bo'lganidek, atrofidagi sodir insonlar uchun saxovatli bo'lishi mumkin edi.

REFERENCES

1. Rajabov. R. Qadimgi dunyo tarixi.-T.: "Fan va texnologiya", 2009. 78-b.
2. S.Mamajonov. Harbiy tarix, darslik. Toshkent 2021. 56-b.
3. Крушкол. Ю. С. Кадимги дунё тарихи. –Т.: "Укитувчи", 1975. 24-б.
4. <https://ru.m.wikipedia.org>
5. Alexandermosaik.de